

7. Свінцицька О. М. Планування діяльності підприємства: Навч. посіб. — К.: Вид-во Європ. ун-ту, 2004. — 232 с.
8. Сергеев В.И. Логистика в бизнесе: Учебник. — М.: ИНФРА — 2001. — 608 с.
9. Уотерс Дональд. Логистика: Управление цепью поставок: Учебник для студ. экон. спец. вузов — М.: ЮНИТИ — ДАНА, 2003. — 503 с.

УДК 336.2.027

ПОДАТКОВА РЕФОРМА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ІНСТРУМЕНТ НАЦІОНАЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Антоненко Н.В.

Стаття присвячена основним напрямам реформування механізму оподаткування результатів діяльності підприємств у вітчизняному бізнес-середовищі.

Article is devoted to the main directions of reforming the mechanism of taxation performance of enterprises in the domestic business environment.

Постановка проблеми. Невід'ємною ланкою будь-яких економічних відносин в суспільстві з моменту виникнення держави є податки. Розвиток і зміна форм державного устрою завжди супроводжуються вдосконаленням системи податків, адже вони є платою суспільства за виконання державою її функцій. У багатьох випадках податкова реформа є одним із головних елементів стимулювання економічного зростання, заохочення внутрішніх і зовнішніх інвестицій. Нині існує необхідність всебічного дослідження проблем, пов'язаних із впливом системи оподаткування на економічні процеси, оскільки залишаються дискусійними питання щодо принципів побудови і напрямів реформування податкової системи з урахуванням особливостей трансформаційного періоду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Віддаючи належне напрацюванням таких українських вчених, як В.П. Завгородній [1], П. В. Мельник [2], М. Л. Тарангул [2], З. С. Варналій [2], А. М. Соколовська [3], Ю.Б.Іванов [4], С.М. Онисько [5], С.В.Климчик [6], М.С. Онуфрик [7], слід зазначити, що багато проблем оподаткування ще не знайшли однозначного трактування. Залишаються дискусійними питання щодо принципів побудови і напрямів реформування податкової системи з урахуванням особливостей трансформаційного періоду. При реформуванні національної податкової системи не в повній мірі враховується досвід реформування податкових систем в розвинутих і постсоціалістичних країнах.

Виділення невирішених питань. Центальною проблемою обговорення серед вчених стали напрями вдосконалення оподаткування, насамперед, кількісні параметри податкових ставок, пільгове та спрощене оподаткування, загальний рівень податкового тягаря. Податковий кодекс, який набрав чинності з 1 січня 2011 року [8], консолідує окремі частки податкового законодавства в єдиний документ, проте не вирішує ключової проблеми створення такого податкового середовища, яке дозволило би не тільки ефективно функціонувати підприємствам будь-якої форми власності в рамках діючої системи оподаткування, а й створювало б умови для своєчасної сплати податків до бюджету.

Актуальність зазначених проблем, їхня практична значимість і недостатня наукова розробленість визначили вибір теми дослідження та обумовили постановку мети та завдання даного дослідження.

Мета дослідження. З огляду на вищезазначене, метою дослідження є перегляд принципів функціонування вітчизняної податкової системи для розробки основних напрямів реформування механізму оподаткування результатів діяльності підприємств у вітчизняному бізнес-середовищі.

Виклад основного матеріалу. Податкова реформа в Україні задумувалася для того, щоб реалізувати два ключових завдання. По-перше, в умовах критичного розбалансування системи державних фінансів необхідно було збільшити доходи бюджету, по-друге, з метою стимулювання швидкого відновлення економіки потрібно було створити сприятливий фіскальний простір для бізнесу та інвестицій. Перше завдання уряд успішно виконав (навіть перевиконав) — при помірній інфляції за 11 місяців 2011 року податкові надходження до держбюджету зросли на 59,7% проти аналогічного періоду попереднього року і склали 238,8 млрд. грн. [9]. А от з другим завданням виникли певні проблеми. Запроваджених заходів виявило-

ся недостатньо для того, щоб підприємці повірили в потенціал України та почали вкладати в економіку значні кошти.

Навіть не ставлячи під сумнів розрахований урядом обсяг так званих податкових преференцій у 2012 році (а він очевидно завищений), можемо назвати низку причин, які нівелюють інвестиційний потенціал названих в Податковому кодексі стимулів:

1. Пільги щодо ПДВ та податку на прибуток можуть застосовувати підприємства дуже обмеженого переліку галузей (підприємства авіабудування, суднобудування, альтернативної енергетики, переробки сільськогосподарської продукції, готельного бізнесу тощо).
2. Зниження ставки податку на прибуток з 23% до 21% [8] (хоч і до 0%) не означає, що вивільнений фінансовий ресурс автоматично буде спрямований в інвестиції чи поповнення обігових коштів. При несприятливій макроекономічній чи політичній обстановці він буде просто виведений з економіки.
3. Застосування таких потенційно ефективних фіскальних стимулів, як механізм прискореної амортизації виробничого обладнання, «податкові канікули» та низка інших стимулів адміністровано настільки, що вивільнений ресурс є просто мізерним.

Власне кажучи, якщо податкова реформа обмежиться тільки успіхами в збільшенні обсягу зібраних податків, то її ефективність у кінцевому підсумку буде від'ємною. Податківці будуть виконувати тільки ті норми Податкового кодексу, які їм вигідні, посилаючись на «важкий економічний стан державного бюджету».

В країні, в якій керівники органів влади відкрито порушують норми закону, для того, аби змінити на краще становище платників податків, необхідно кардинально змінити практику роботи фіскальних органів, а саме: скасувати план збору податків як такий, оскільки податківці повинні не стягувати податки, а адмініструвати процес сплати обов'язкових платежів; скасувати рішення податкових органів щодо встановлення рівнів податкового навантаження у відповідності до обороту підприємства та в залежності від регіону й галузі; крім того потрібно скасувати рішення щодо заборони приймати декларації зі збитками чи мінусовим ПДВ і ще десятки аналогічних рішень керівників ДПАУ, які йдуть в розріз з діючим податковим законодавством.

Податковий кодекс передбачає зниження фіскального тиску на економіку, але задекларовані принципи Податкового кодексу не відповідають економічним реаліям сьогодення, оскільки прийняття будь-яких рішень, спрямованих на зниження витрат бюджету в цьому документі не передбачається. В результаті дефіцит бюджету в наступному році може різко зрости. Ця ситуація призведе до того, що податкова служба буде вибірково застосовувати норми Податкового кодексу, користуючись тільки статтями, які збільшують її права і ігноруючи статті, спрямовані на захист платників податків, як це сьогодні відбувається з процедурою відшкодування ПДВ.

Податковим кодексом запроваджуються норми, які дозволяють обкладати податками не тільки доходи, а й витрати і капітал, чого не було раніше. Приміром, вводиться податок на нерухомість, непрямі методи оподаткування, «звичайні ціни», фіксування великих витрат фізичних осіб. Проте, ефективно введення податків на витрати і капітал можливе тільки після проведення податкової амністії, тобто фіксації майнового стану резидентів України. В протилежному випадку, непрямі методи і «звичайні ціни» перетворяться у волюнтаристський метод, який дозволить податківцям переслідувати сумлінних платників податків і не чіпати неплатників податків, які справно сплачують хабарі податківцям. Виникне ситуація, коли закони порушують всі, однак до відповідальності притягуються тільки обрані. Точніше «обрані» будуть незаконно звільнені від такої відповідальності.

Податкова реформа, як кажуть самі її розробники, передбачає перехід до добровільного методу сплати податків. Однак, це неможливо виконати без кардинальної трансформації самої податкової служби: європейський досвід свідчить про доцільність розділення органів, які займаються адмініструванням податкових платежів та органів, які займаються виявленням та затриманням неплатників податків, тобто податкової адміністрації та податкової міліції. Також європейський досвід говорить про те, що перехід до добровільності у сплаті податків призводить до різкого зниження чисельності співробітників фіскальних органів, оскільки в разі знижується кількість перевірок.

Отже проведення податкової реформи при збереженні діючої структури податкової служби призведе до дискредитації принципу добровільності сплати податків, адже керівники ДПАУ з метою забезпечення зайнятості 60,0 тис. працівникам податкової служби будуть штучно знаходити підстави для перевірок та фіскального тиску на підприємців.

Загалом, Податковим кодексом стимулюючий потенціал податкової системи практично не реалізований. У цьому контексті необхідно ініціювати дискусію і практичні дії щодо впровадження ефективних податкових стимулів поживлення інвестиційної діяльності.

Вихід із ситуації, що склалася, на нашу думку, знаходиться у зміні філософії трансформації податкової системи України, яка повинна йти в напрямку відмови від податків на доходи на користь податків на витрати. Початок системних реформ у цій сфері могло б покласти повне скасування ПДВ, податку на прибуток господарюючих суб'єктів і єдиного податку на малий бізнес. Натомість введення 3%-го податку на купівлю, який сплачує споживач, створить безпрецедентні, найкращі в світі умови для розвитку підприємництва і буде стимулом для структурної перебудови економіки в напрямі запуску нових високорентабельних високотехнологічних експортоорієнтованих виробництв.

Основні переваги відмови від ПДВ, податку на прибуток, єдиного податку на малий бізнес і введення податку на покупку в розмірі 3% від вартості товару можна охарактеризувати таким чином:

- 1) в умовах відсутності податків на підприємницький прибуток розпочнеться підприємницький і, зокрема, інвестиційний бум;
- 2) неминуча істотна детінізація економіки, оскільки немає сенсу приховувати ті податки, яких не існує;
- 3) руйнування майже всіх корупційних схем у податковій сфері та створення надійних умов для їх запобігання;
- 4) ця реформа стане економічним важелем для формування громадянського суспільства, що зміцнить демократичні основи держави;
- 5) запровадження податку на купівлю зробить низькорентабельним або взагалі нерентабельними багаторівневі корупційні канали розподілу з великою кількістю посередників і стимулюватиме розвиток реального сектора економіки;
- 6) істотно скоротиться час і, відповідно, невиробничий персонал, необхідний для адміністрування податків, що дасть значну економію в загальнодержавному масштабі;
- 7) збільшиться норма накопичення з боку населення, що позитивно позначиться на підвищенні національних інвестиційних можливостей і створить умови для залучення коштів громадян в якості інвестиційного ресурсу для виробничого сектора економіки;
- 8) запропонована система характеризується абсолютною соціальною справедливістю: чим багатша людина — тим дорожчі покупки вона робить, тим більшою є сума податку, яку вона сплачує, чим біднішою є людина — тим менш цінні товари вона купує, тим меншу суму податку вона сплачує. Не треба вводити ні податок на депозити, ні податок на нерухомість, ні додаткові податки на багатство.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, діюча податкова система України не повною мірою відповідає вимогам нинішнього стану економіки та суспільних взаємовідносин і вимагає кардинальної заміни податкового механізму.

Корисність для України будь-якої економічної реформи, в тому числі податкової, повинна оцінюватися з позиції ефективності її внеску у прискорення економічних процесів. Якщо б ця швидкість в нашій країні подвоїлася, то Україна за рік мала б два сьогоднішніх ВВП і не було б необхідності йти на урізання соціальних витрат, підвищення пенсійного віку та інші соціально непопулярні заходи. Вочевидь, назріла гостра необхідність проведення оцінки адекватності традиційних економічних підходів сучасним економічним процесам і виникла нагальна потреба пошуку нових неординарних економічних ідей на основі застосування нових стратегічних інструментів економічного розвитку.

Література

1. Завгородний В.П. Налоги и налоговый контроль в Украине / В.П.Завгородний. — К.: А.С.К., 2000. — 639 с.
2. Податкова політика України: стан, проблеми та перспективи: монографія / П. В. Мельник, М. Л. Тарангул, З. С. Варналій [та ін.]; за ред. З. С. Варналія. — К.: Знання України, 2008. — 675 с.
3. . Соколовська А.М. Податкова система: теорія і практика становлення: монографія / А.М. Соколовська. — К.: НДФІ, 2001. — 324 с.
4. Иванов Ю.Б. Податкова система: підручник / Ю.Б. Иванов, А.І Крисоватий, О.М. Десятнюк. — К.: Атака, 2006. — 920 с.
5. Податкова система : підручник/ За заг. ред. С.М. Онисько. — Львів: «Магнолія». — 2004. — 312 с.
6. Оподаткування підприємств : навч. пос.: у 2-х ч. ч.1 / За заг. ред. С.В.Климчика. — К.: Центр навч. літ., 2004. — 192 с.

7. Онуфрик М.С. Порівняльний аналіз податкових систем і податкового навантаження країн-членів ЄС та України / М.С.Онуфрик // Економіка і держава. — 2005. — №9. — С.20-24.

8. Податковий Кодекс України. — [Чинний від 2010-12-02] / Верховна Рада України. — Офіц. вид. — К. : Парлам. вид-во, 2010. — 573 с. (Бібліотека офіційних видань).

9. Дефіцит держбюджету за 11 місяців зменшився до 11 млрд. грн. [Електронний ресурс] — Режим доступу до ресурсу : <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/defisit-gosbyudzheta-za-11-mesyatsev-umenshilsya-do-11-mlrd-grn-27122011191800>. — Загол. з екрану.

УДК 339.747

ПРОГНОЗ РОЗВИТКУ СВІТОВОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ

Антоненко Н.В.,
Богаченко І.П.

Стаття присвячена дослідженню сучасних тенденцій розвитку світової валютної системи та визначенню основних напрямків реформування світової валютної системи.

Article is devoted the current trends of the global monetary system and defining the main directions of reforming the world monetary system.

Постановка проблеми. У середньостроковому прогнозі розвитку світової фінансової системи передбачається еволюційний процес щодо світових валют, в ході якого долар знизить свою частку в розрахунках та почнеться формування декількох регіональних валют. Розвиток міжнародних економічних відносин значною мірою обумовлений характером світової валютної системи та дієвістю функціонування її інститутів. Взагалі світова валютна система покликана виконувати дві головні функції: по-перше, створювати сприятливі умови для розвитку виробництва та міжнародного поділу праці, а по-друге, і найголовніше, забезпечувати безперебійне функціонування її структурних елементів.

На жаль, сьогодні світова валютна система не виконує жодної з цих функцій, прикладом чого є світова валютно-фінансова криза. З огляду на сучасні трансформаційні та структурні перетворення питання про реформування та реструктуризацію базових принципів та механізмів функціонування існуючої валютної системи залишається актуальним та потребує негайного вирішення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Віддаючи належне напрацюванням таких вчених, як Є.Ф.Авдокушин, О.С.Булатов, О.В.Буторіна, А.С.Гальчинський, Л.Кістерський, Л.М.Красавіна, В.Лисицький, І.Луїна, С.Р.Макуха, В.Мищенко, В.Новицький, О.Плотніков, слід відзначити, що багато проблем міжнародних валютних відносин ще не вирішені. На сьогоднішній день бракує ґрунтовних наукових досліджень про механізм функціонування усіх складових світової валютної системи. Більшість робіт висвітлює лише окремі аспекти досліджуваної проблематики, а саме: діяльність валютних ринків; рух капіталу; роль світових фінансових організацій тощо.

Постановка завдання. Основними завданнями даної статті є дослідження сучасних тенденцій розвитку світової валютної системи та визначення основних напрямків реформування світової валютної системи.

Викладення основного матеріалу. У 2011 році розпочалася боротьба долара за утримання не тільки свого резервного статусу, а і своєї частки у фінансових активах багатьох країн [1]. Частка долара в розрахунках на світовому валютному ринку становила в 2011 р. 90%, у накопиченій масі міжнародних боргових паперів, позик і депозитів, процентних деривативів — 35–40%, у міжнародних розрахунках за товари в Європейському Союзі — 30–40%, в Азії — 50–90%, у валютних резервах — приблизно 60%. Ці дані свідчать про те, що на сьогоднішній день США є основним експортером приватного капіталу та світовим розрахунковим центром [1].

Але перспективна ніша долара в міжнародному фінансовому обороті прогнозується на рівні 40-45% (зараз — більше 60%). Тобто, одним із варіантів розвитку долара як світової валюти можна розглядати його крах, основними причинами якого є:

— відсутність суттєвого забезпечення долара;